

УДК 78.071.1(44)+78.071.4+316.7

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2025-43-2>**Марія Михайлівна Оболенська**

ORCID: 0000-0002-4044-9633

*кандидат мистецтвознавства, провідний концертмейстер,
викладач кафедри інтерпретології та аналізу музики
Харківського національного університету мистецтв
імені І. П. Котляревського
marieobolenchik@gmail.com*

Оксана Романівна Міц

ORCID: 0000-0002-3619-9635

*кандидат мистецтвознавства, провідний концертмейстер,
доцент кафедри камерного ансамблю
Харківського національного університету мистецтв
імені І. П. Котляревського
Ksenamits@gmail.com*

ФРАНЦУЗЬКИЙ СТИЛЬ В МУЗИЦІ: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ МЕНТАЛЬНОСТІ У ВИКОНАВСЬКІЙ ПРАКТИЦІ (У СОЛЬНОМУ ТА АНСАМБЛЕВОМУ ВИМІРАХ)

*Проаналізовано, з яких компонентів складається формула французької національної ідентичності та яким чином вона актуалізується у художньому мисленні композитора та виконавській інтерпретації. Керуючись панівною установкою щодо примату менталітету при визначенні «духу нації», було проаналізовано побутову сферу життя французів, зокрема моду, гастрономію, інтер'єр та парфумерію. **Мета** — визначити особливості французького національного стилю в академічній музиці як прояву ментальності народу, а також проаналізувати, яким чином ці стильові риси транслюються у виконавській інтерпретації на прикладі окремих музикантів та камерних ансамблів. **Методологічна** основа даного дослідження ґрунтується на міждисциплінарному синтезі культурологічного, історико-стильового, музично-інтерпретаційного та когнітивного підходів, що забезпечують комплексне осмислення французького національного стилю як музичної репрезентації ментальності народу у виконавській практиці. **Наукова новизна** результатів дослідження полягає в поєднанні культурологічного та музикознавчого підходів до вивчення французького національного*

стилю, що розглядається як носій ментальних кодів народу. Акцент зроблено на ролі виконавця як інтерпретатора культурного сенсу, що дозволяє виявити нові аспекти взаємозв'язку між стилем, ментальністю та виконавською практикою. **Висновки.** Виявлено, що французький національний стиль втілює синтез інтелектуального та чуттєвого начал, де естетика імпровізації поєднується з етичним кодом міри. Виокремлено характерні риси французької ментальності, які в однаковій мірі проявляються у всіх сферах життя, зокрема музичному мистецтві: індивідуальність і елегантність, стриманість, простота та увага до дрібниць, комбінаторність, гедонізм, іронія, раціональність та чітка логіка, штучна природність.

Ключові слова: виконавська інтерпретація, виконавський аналіз, менталітет, національний стиль, стиль у музиці, французька музика, французька національна традиція, камерний ансамбль.

Obolenska Mariia Mykhailivna, Ph.D in Art Studies, Leading Accompanist, Lecturer at the Department of Interpretology and Music Analysis of the Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts; Mits Oksana Romanivna, Ph.D in Art Studies, Leading Accompanist, Associate Professor at the Department of Chamber Ensemble of the Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts

French style in music: representation of mentality in performing practice (in solo and ensemble dimensions)

Statement of the Problem. This study examines the components of the formula of French national identity and how they are actualized in both the composer's artistic thinking and in performing interpretation. Guided by the prevailing view that mentality is primary in shaping the «spirit of the nation», the everyday life of the French people is analyzed, including aspects such as fashion, gastronomy, and interior design. **The main objective** is to identify the features of the French national style in academic music as an expression of national mentality, and to analyze how these stylistic features are translated into performing interpretation, using the example of individual musicians and chamber ensembles. **The methodological basis** of this study lies in an interdisciplinary synthesis of cultural, historical-stylistic, musical-interpretive, and cognitive approaches, which together provide a comprehensive understanding of the French national style as a musical representation of national mentality in performance practice. **The scientific novelty** of this research lies in the integration of cultural and musicological perspectives in the study of the French national style, which is viewed as a bearer of the mental codes of the people. Particular emphasis is placed on the role of the performer as an interpreter of cultural meaning, allowing for the identification of new dimensions in the relationship between style, mentality, and performance practice. **Conclusions.** The study finds that the French national style embodies a synthesis of intellectual and sensual elements, where the aesthetics of improvisation are balanced by an ethical code of measure. Characteristic features of the French mentality are identified—traits that manifest across all areas of life, including music: individuality and elegance,

restraint, simplicity and attention to detail, combinatorics, hedonism, irony, rationality and clear logic, and a cultivated sense of naturalness.

Key words: *performance interpretation, performance analysis, mentality, national style, musical style, French music, French national tradition, chamber ensemble.*

Актуальність теми дослідження. В контексті глобалізаційних процесів сьогодення, які все частіше нівелюють унікальні риси локальних музичних традицій, питання національних стилів набуває особливої значущості. Французька академічна музика, яка вирізняється глибинним зв'язком із національною ментальністю, є показовим прикладом того, як культурні коди народу втілюються у стилістиці та формотворенні музичних артефактів. Проте досі недостатньо висвітлено, яким чином ці ментальні й стильові риси реалізуються у виконавській інтерпретації. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення музики як форми репрезентації національної ідентичності, з особливою увагою до ролі виконавця як посередника між композиторським задумом та слухацьким сприйняттям. Такий підхід сприяє глибшому розумінню специфіки французької музичної культури й відкриває нові горизонти у міждисциплінарному аналізі музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерела, що лягли в основу даного дослідження, поділимо за двома напрямками: ті, в яких питання національних рис і менталітету розкривається через побутову сферу, і ті, які орієнтовані на музичне мистецтво Франції. Книга Метью Д'Аурія «Формування французької національної ідентичності» проливає світло на походження панівного наративу, що став офіційною версією історії Третьої Республіки [5]. Він досліджує міфи про походження нації, через які різні соціальні групи намагалися представити свою версію історії як «справжню» історію Франції. Про роль французької мови у формуванні національної ідентичності дізнаємося із ґрунтовного дослідження Девіда Гордона, який проаналізував історичний період з 1930 по 1975 рік [9]. Автор досліджує, як мова використовувалася в якості інструмента для зміцнення національної

ідентичності, особливо в періоди політичної нестабільності та соціальних змін. Про формування модних вподобань французів дізнаємось із біографії видатної Коко Шанель [1]. Гастрономічну галузь французького життя ретельно дослідив Жан-П'єр Пулен, провівши чисельні опитування, інтерв'ю та аналіз історичних джерел [13].

Провідна дослідниця французької музики кінця XIX – початку XX століття, Барбара Келлі, аналізує взаємозв'язок між музикою, національною ідентичністю та культурними процесами у Франції означеного періоду [10]. Катарін Елліз досліджує, як французьке суспільство XIX століття сприймало та інтерпретувало музику минулих епох, що вплинуло на формування національного музичного стилю [8]. Скот Маккері та Леслі Райт пропонують різноманітні погляди на виконання французької фортепіанної музики, що є корисним для розуміння виконавських аспектів національного французького стилю [11]. Музикознавиця Катріна Флінт де Медічі в одній із статей досліджує, як націоналізм впливав на інтерпретацію та популяризацію старовинної музики у Франції наприкінці XIX століття [12]. Н. Харнокурт в книзі «Музика мовою звуків» майстерно порівнює барокову музику сусідніх країн – Італії і Франції, виявляючи стильові засади обох музичних культур [4]. Цікавим досвідом є листи Клода Дебюсі, які через чисельні афоризми розкривають суть французької музики зокрема і національної ментальності загалом [7].

Першою науковою працею в Україні, в якій систематизовано і глибоко проаналізовано музичну культуру Франції рубежу XIX–XX століть є навчальний посібник Т. Ф. Гнатів [2]. В ньому розглядаються складні процеси культурно-художнього розвитку Франції означеного періоду. Важливою концептуальною працею є монографія Валерії Жаркової «Прогулянки в музичному світі Моріса Равеля», з якої дізнаємось про формування музичного смаку через ґрунтовне зображення культурно-історичного контексту епохи [3]. Ця ж дослідниця, аналізуючи творчість К. Дебісі і М. Равеля, розкриває проблему їх стильової ідентифікації [16].

На основі аналізу різноманітних джерел можемо резюмувати наступне: традиційно такі аспекти як теоретичний аналіз та виконавська інтерпретація розглядаються окремо, що ускладнює формування цілісного уявлення про стиль як про динамічне явище, вкорінене не лише в нотному тексті, а й у виконавському його втіленні. З огляду на це постає потреба у комплексному підході до вивчення французької музичної традиції, що дозволить осмислити, яким чином стилеві риси конкретної національної гілки проявляються як у композиторських рішеннях, так і у виконавській практиці. Такий підхід сприятиме глибшому розумінню ролі інтерпретації у відтворенні національної ідентичності в музиці.

Метою дослідження є визначення особливостей французького національного стилю в академічній музиці як прояву ментальності народу, а також обґрунтування, яким чином ці стилеві риси транслюються у виконавській інтерпретації.

Виклад основного матеріалу. Для комплексного аналізу проблеми французького національного стилю в музиці необхідно спиратися на базові визначення стилю як культурологічної категорії, яка охоплює всі рівні людського буття. Мова не лише про традиційні сфери мистецтва – музику, живопис, літературу, кінематограф, – але й про повсякденні вияви естетичної свідомості: моду, інтер'єр, парфумерію, гастрономічну культуру тощо. В цьому контексті національний стиль постає як окреслений у межах етнічної ментальності різновид загального поняття стилю. Як феномен культурної свідомості, стиль у широкому розумінні визначається як сукупність ознак, що самоорганізують художню цілісність, слугуючи маркером ментальної структури певної культури. Ключовим поняттям, що відбиває сутнісні якості об'єкта культури, є категорія системності, яка репрезентує внутрішню логіку організації культурного феномену в цілісність.

Поняття ментальності (від лат. *mens* – розум, мислення, душевний склад) репрезентує глибинний рівень колективної та індивідуальної свідомості, що включає також елементи несвідомого. Ментальність проявляється як стійка сукупність пере-

конань, установок, схем сприйняття та інтерпретації дійсності, притаманна певному індивіду чи соціальній групі. Вона формується на основі культурних традицій, соціальних структур і середовища життєдіяльності, одночасно зумовлюючи й саму логіку їх функціонування. Як початкова ланка, що породжує культурно-історичну динаміку, ментальність є вихідним моментом формування національного стилю.

Відтак, національний стиль можна визначити як систему естетичних принципів і художніх традицій, інтегровану в цілісність завдяки наявності стійкої ментальної структури. У такій системі кожен мистецький твір або артефакт функціонує як носій глибинного культурного коду. Саме з цієї позиції – позиції ментальності – слід здійснювати ідентифікацію ключових ознак французького національного стилю в музиці. Екстраполяція поняття «французький стиль» з інших сфер культури на музику, дозволяє інтерпретувати його як проекцію національної ментальності, яка, пронизуючи всі аспекти життєвого досвіду французів, формує певну культурну квінтесенцію – «дух нації».

Для обмеження дослідницького обсягу в межах однієї статті доцільним є постановка простого, але методологічно важливого питання: з чим асоціюється Франція? Відповідь на це запитання веде до виявлення репрезентативних сфер культурного вияву, де Франція відзначена, перш за все, витонченістю і мелодійністю своєї мови, є законодавицею світової моди, гастрономічної культури, естетики інтер'єрного простору та культури деталей. Важливою рисою французького стилю в одязі, наприклад, є його комбінаторність, як здатність поєднувати протилежності: дороге й доступне, класичне й авангардне, сучасне й вінтажне [14]. Визначальною складовою є аксесуари, які завершують образ і надають йому індивідуального характеру. Аналогічно у французькій фортепіанній традиції, що бере початок від клавісинної школи, значну роль відіграють саме мелізми – музичні прикраси (аксесуари), що формують стилістичну завершеність та індивідуальність виконання.

Одним із наріжних принципів французького стилю є естетика деталей, з якої походить відомий постулат: «Краса – в

дрібниціх». Водночас цей стиль не допускає надмірностей та демонстративної розкоші. Французька культура цінує стриманість, витонченість, поміркованість. Простота є важливою ознакою французького стилю – будь-який образ має бути легким для сприйняття, відкритим, доступним, і водночас – глибоко інтелектуальним [1, с. 87]. У сфері дизайну це проявляється у відмові від штучної розкоші на користь автентичності, історичних алюзій, гармонійного поєднання старовини з сучасністю [6].

Французьке музичне мистецтво XVII–XVIII ст. вирізняється суворим дотриманням виконавських норм: існували каталоги мелізмів і точні правила їхнього застосування. Така організація музичного матеріалу узгоджується з філософською парадигмою Р. Декарта, яка пропагувала порядок, гармонію, раціональність як основи естетичного сприйняття [5]. Звідси походить і французьке поняття *comme il faut* – буквально «як треба», належним чином. Цей принцип просякує не лише етикет, але й музичне мислення. Французький бароковий стиль, на думку Н. Харнонкурта, характеризується чіткими формами, лаконізмом та логічністю композиції [4, с. 129].

Іншою ключовою рисою французької ментальності є сакралізація гастрономії. Французька кухня – це не лише про харчування, а й про художнє самовираження, культуру насолоди, індивідуальність. Поняття *gourmet* (гурман) характеризує вишуканість смаку, що перегукується із музичною традицією Франції – де кожен звук «смакується», як вишукана страва. Саме з французької школи фортепіанного виконавства виникло поняття «туше» – особлива чутливість дотику до клавіші, що перетворює звук у витончене естетичне переживання.

Французька парфумерія є не лише частиною індустрії краси, а й феноменом культурної ментальності – своєрідною репрезентацією національного естетичного коду. Парфумерна традиція Франції формується навколо ідеї елегантної невимушеності. Це свідома естетика стриманої розкоші, де розкіш проявляється у тонкощах, нюансах і вмінні залишити в ароматі простір для уяви. Аромат не покликаний вражати інтенсивністю, а має нашаровуватися поступово, відкриваючись у часі. Він майже

ніколи не є «солодким» у прямому значенні чи «квітковим» без концептуального обґрунтування. Важливою характеристикою є також комбінаторність – поєднання класичних матеріалів (ірис, бергамот, дубовий мох) з новаторськими синтетичними молекулами [1, с. 54]. Таке поєднання є не лише результатом індустріального розвитку, а й виявом французької здатності органічно поєднувати старе з новим, елітарне з повсякденним.

Ідея естетизації повсякденності, надання художньої цінності навіть найбуденнішим речам – характерна риса світовідчуття французів. Вона відбивається як у творчості К. Дебюссі чи М. Равеля, так і у прозі М. Пруста, живописі імпресіоністів. Усе це вказує на особливу культурну установку: мистецтво має не лише відображати дійсність, а передусім виражати переживання, пов'язані із нею. Валерія Жаркова визначає, що індивідуальність у французькому мистецтві початку ХХ століття перетворюється на інструмент культурної ідентифікації. Витончена свобода, внутрішній баланс між зовнішньою формою та емоційною правдивістю утверджується як універсальний естетичний принцип. Примат особистісного смаку над колективним схваленням, елегантність як міра світогляду – усе це визначає структуру художнього стилю Франції як ментально сформованої цілісності [3, с. 31]. Парадоксально поєднуючи раціональність із чуттєвістю, елегантність із простотою, французький стиль у музиці набуває унікального художнього обличчя, яке постає об'єктом системного музикознавчого аналізу та виконавської інтерпретації.

Звернімося до конкретних музичних творів, в яких наявно простежуються характерні риси французької ментальності. Так, наприклад, творчість К. Дебюссі уособлює імпресіоністичну витонченість. Елегантність і стриманість французького стилю чітко простежуємо в фортепіанній п'єсі «*Clair de Lune*»; прикладом простоти та природності, де кожна нота ретельно продумана, створюючи ніжний образ, є прелюдія «*La fille aux cheveux de lin*»; індивідуальність та увага до деталей ясно відображена в оригінальній оркестровці та тонких гармоіях «*Prélude à l'après-midi d'un faune*». Творчість М. Равеля окрім витонченості харак-

теризує структурна досконалість. Так, п'єса «*Pavane pour une infante défunte*» втілює шляхетність і стриманість, зберігаючи простоту форми; «*Le tombeau de Couperin*» поєднує класичні традиції з індивідуальним підходом, демонструючи комбінаторність та увагу до деталей; казкова атмосфера та витонченість оркестровки відображають елегантність і чарівність простоти «*Ma mère l'Oye*». Простота і стриманість є основою медитативного настрою «*Gymnopédies*» Е. Саті, а його «*La Diva de l'Empire*» поєднує елегантність з легкою іронією, демонструючи індивідуальність та увагу до деталей.

Якщо звернутись до творчості менш відомих французьких композиторів, то втілення рис національного стилю яскраво демонструє творчість Луї В'єрна (*Louis Vierne*) – видатного органіста Собору Паризької Богоматері, твори якого поєднують романтичну експресію з класичними формами, глибоку емоційність з витонченими гармоніями. Музика Габрієля П'єрне (*Gabriel Pierné*) відзначається мелодійністю та витонченістю, зберігаючи при цьому стриманість і структурну ясність. Класичну форму зі сміливими гармоніями також поєднував Альбер Руссель (*Albert Roussel*), створюючи музику, що відзначається елегантністю та інтелектуальністю. Його твір «*Le Festin de l'araignée*» демонструє майстерність у використанні оркестрових барв. Учень Сезара Франка, Шарль Тюрнемір (*Charles Tournemire*) створив цикл «*L'Orgue Mystique*», який поєднує григоріанські мелодії з сучасними гармоніями, майстерно демонструючи таку рису як комбінаторність.

Концепція французького національного стилю, в основі якої закладені такі риси як елегантність, стриманість, простота, раціональність, індивідуальність та увага до деталей чудово відображається і у виконавській манері багатьох французьких музикантів. Серед піаністів виокремимо Жана-Іва Тібодє (*Jean-Yves Thibaudet*), який відомий своєю витонченою технікою та емоційною глибиною виконання, особливо у творах К. Дебюссі та М. Равеля; інтерпретації сучасної музики П'єром-Лоран Емаром (*Pierre-Laurent Aimard*) вирізняються ясністю та інтелектуальною витонченістю; Селімен Доде (*Célimène Daudet*) – піаністка,

що поєднує класичну французьку традицію з сучасними елементами, зберігаючи при цьому елегантність та стриманість. Брати Рене та Готьє Капюсони (*Renaud Capuçon, Gautier Capuçon*), скрипаль і віолончеліст, їх гра відзначається теплом, витонченістю та глибоким розумінням французького репертуару, особливо у виконанні камерної музики. Сопрано Сабіна Дев'єль (*Sabine Devieille*) відома своїм чистим тоном та витонченим фразуванням, особливо у французькому бароковому та класичному репертуарі. А інтерпретація французької музики контрактором Філіпом Жарускі (*Philippe Jaroussky*) вирізняється елегантністю та емоційною глибиною.

Зазначимо, що виконання у «французькому стилі» не обов'язково вимагає французького походження. Багато виконавців з усього світу вивчають французьку школу гри, її технічні й естетичні засади. Адже стиль – це насамперед система художнього мислення, яка може бути засвоєна через активне слухання та аналіз інтерпретацій французьких музикантів, через ознайомлення з контекстом епохи та культурою Франції, а також через навчання у викладачів французької школи або за її методиками. Тонке відчуття фразування, артикуляції, тембрової палітри – те, що приходить з досвідом і рефлексією. Наведемо приклади чудових не французьких виконавців, які інтерпретують К. Дебюссі, М. Равеля чи Л. В'єрна з надзвичайною делікатністю і глибоким стилістичним розумінням. Наприклад, у виконанні португальської піаністки Марії Жуан Піреш (*Maria-João Pires*) твори К. Дебюссі звучать як витвір французької школи. Американець Мюррей Перайя (*Murray Perahia*) інтерпретує М. Равеля з винятковою прозорістю та музичною інтелігентністю. Ірландський флейтист сер Джеймс Галлевей (*James Galway*) перейняв естетику французької флейтової школи від свого вчителя Жан-П'єра Рампала: ясний звук, віртуозність, легкість інтонації. Латвійський віолончеліст Міша Майський (*Mischa Maisky*) у творах французького репертуару демонструє витончену звукову палітру, легкість і французьке відчуття фрази.

Французький національний стиль у музиці має свої виразні риси, що безпосередньо впливають на виконавську інтерпрета-

цію. Щоб передати автентичну естетику, необхідно враховувати низку художньо-виражальних та технічних аспектів. Музика у французькому стилі не прагне до драматизму, а тяжіє до грації і чуттєвої вишуканості, що проявляється у перевазі прозорих фактур та легких структур. Щоб передати французьку витонченість і ясність, виконавець має вдосконалювати якість звуку через зосередження на артикуляції, в якій не буде важких акцентів, надмірного *legato* чи агресії. Французи мислять кольором, тому в інтерпретації музики важливою установкою буде пріоритет тембрових нюансів, увага до колористичної палітри через баланс звукового навантаження у акордах. Французька школа вирізняється високою культурою штриха. Це означає, що *legato* має бути еластичним, *non-legato* – легким, ніби «повітряним». Ритмічна організація має бути гнучкою, але без надмірної емоційної експресії. Елегантна імпровізаційність та стриманість формує необхідну природну гнучкість. При фразуванні важливо враховувати природне дихання, яке спираючись на мовну інтонацію, допомагає сформувати музичну фразу, яка завжди має напрямок і внутрішню пластику. При виконанні музики у французькому стилі важлива міра, інтелектуальність, іронічність та певне дистанціювання від змісту, що допомагає уникнути надмірного емоційного навантаження.

Особливого виміру французька ментальність набуває у сфері камерного музикування. Саме камерний ансамбль, як форма співтворчості та інтелектуального діалогу, надає можливість найповніше виявити ті риси, що становлять ядро французького естетичного коду – елегантність, іронічність, витонченість взаємодії та повага до простору іншого.

Ансамблеве музикування у «французькому стилі» – це не боротьба за домінування, а вправне балансування між індивідуальним жестом і колективним звучанням. Кожна партія є індивідуалізованим персонажем у вишукано побудованій розмові, де важливо не тільки що сказати, а й як зробити паузу та надати простір іншому. Така інтерактивна ансамблева взаємодія вимагає не стільки технічної демонстративності, скільки делікатного слухання, вміння утриматись та витримати дистанцію.

У французькому ансамблевому виконавстві панує принцип художньої рівноваги: жодна партія не прагне бути головною, натомість усі є рівноправними носіями естетичного змісту. Саме тому ансамбль у французькій традиції – це своєрідна лабораторія інтелектуального і звукового смаку. Музиканти не зливаються у єдиний масив, а залишаються виразними індивідуальностями, гармонійно співіснуючи у спільному звуковому просторі. Як і при сольному музикуванні, тут важливі не тільки точність і чистота інтонації, а й штрихова культура, нюансування, тональне забарвлення кожного елемента.

Французький камерний стиль не терпить експресивного надміру чи емоційної патетики. Навпаки — він сповідує принцип естетичної міри, де чуттєве й інтелектуальне тонко переплетені. У цьому виявляється ще одна ключова риса французької ментальності – *l'art de vivre* у звуковому вимірі: насолода моментом, точність жесту, невимушеність, за якою стоїть висока внутрішня культура.

У камерному музикуванні французький національний стиль проявляється особливо виразно, адже саме в малих ансамблях – дуетах, тріо, квартетах – найповніше розкривається притаманна французькій ментальності увага до нюансів, балансів і тонких взаємодій. Французька камерна традиція тягнє до прозорості фактури, витонченості фразування та делікатного тембрового балансу. Це не лише естетичний вибір, а й відображення глибоко вкорінених культурних установок: стриманості, інтелектуальної дистанції, чуттєвої елегантності.

Особливе місце в системі камерного виконавства Франції посідають дуети з фортепіано – формат, у якому індивідуальність обох партнерів поєднується в естетично вивірену єдність. Французька традиція трактує дует не як соліста з акомпанементом, а як двох рівноправних учасників, що ведуть витончену звукову розмову. У такій взаємодії особливо важливими стають артикуляційна точність, баланс динаміки та колористична делікатність.

Видатним прикладом є дует віолончеліста Готьє Капюсона (*Gautier Capuçon*) з піаністом Франком Бреле (*Frank Braley*).

У їхньому виконанні творів Г. Форе, К. Дебюссі та М. Равеля вражає не тільки технічна довершеність, а й ідеальна звукова рівновага. Г. Капюсон уникає емоційного надміру, натомість акцентує на штриховій пластичності й нюансах фразування, тоді як Ф. Бреле створює прозорий гармонічний фон, уникаючи фактурної важкості. Такий підхід є втіленням концепції «штучної природності», коли музика звучить невимушено, хоча за нею стоїть висока виконавська дисципліна.

Ще одним яскравим прикладом є дует флейтиста Еммануеля Пайю (*Emmanuel Pahud*) та піаніста Еріка Лесажа (*Eric Le Sage*). Їхня інтерпретація творів В. А. Моцарта, Ф. Шуберта, Р. Шумана демонструє характерні риси французького виконавського стилю: прозору фактуру, витончене фразування та делікатний тембровий баланс. У цьому дуеті флейта та фортепіано ведуть діалог, що відображає риси французької ментальності: стриманість, інтелектуальність та елегантність. Кожен музикант зберігає індивідуальність, водночас створюючи гармонійне ціле.

Дуетна культура Франції – це мистецтво інтелектуального відлуння, бо саме в дуеті з фортепіано французька ментальність виявляється через діалогічність, точність і майстерне поєднання простоти з глибиною. Щодо не дуетних ансамблів, яскравим прикладом втілення французької манери ансамблевого виконання є фортепіанне тріо «*Trio Wanderer*». Тріо відоме багатою дискографією, що охоплює широкий репертуар класичної і романтичної музики. Їх виконання відзначається прозорістю фактури, тонкою динамікою та увагою до тембрових відтінків. Музиканти досягають балансу між індивідуальністю кожного інструмента та єдністю ансамблю, що відповідає французькому ідеалу елегантної стриманості та інтелектуальної витонченості.

Струнний квартет «*Quatuor Rosamonde*», заснований ще у 1981 році, відомий своєю інтерпретацією як класичних, так і сучасних французьких творів. Їх виконання творів К. Дебюссі, М. Равеля та А. Дютіїє відзначається інтелектуальною глибиною, увагою до структури та тембрової палітри. Квартет досягає балансу між ясністю форми та емоційною стриманістю, що є характерним для французької музичної традиції.

Квартет «*Béla Quatuor*» спеціалізується на сучасному репертуарі. Їх підхід до камерного музикування характеризується експериментальністю, міжжанровою взаємодією та відкритістю до нових форм вираження. Це відображає французьку ментальність, що поєднує раціональність з гедонізмом, а також прагнення до інновацій при збереженні естетичної витонченості.

Прикладом ансамблю великого складу музикантів є камерний оркестр «*Les Dissonances*», заснований французьким скрипалем Давидом Грімалем (*David Grimal*). Ансамбль вирізняється унікальним підходом до виконання без диригента, що вимагає високого рівня ансамблевої взаємодії та колективної відповідальності. Їх інтерпретації творів французького репертуару відзначаються свободою вираження та гнучкістю ритмічної організації, що відповідає французькому ідеалу елегантної імпровізаційності та інтелектуального дистанціювання.

Таким чином, камерне музикування у французькому виконавському стилі поєднує індивідуальність, елегантність, стриманість та інтелектуальну глибину. Ці риси проявляються у різних аспектах ансамблевого виконання – від прозорості фактури та тембрової палітри до свободи інтерпретації та експериментальності.

Щоб опанувати відповідні принципи естетики в інтерпретації французького репертуару, музикантам слід притримуватись певних методичних орієнтирів. В роботі над фактурою слід прагнути до максимальної прозорості звучання та уникати її надмірного ущільнення. Баланс між партіями має бути ювелірним: жоден інструмент не має «подавляти» інші, навіть у сольних епізодах. Важливо ретельно дозувати динаміку: *forte* не повинно бути надривним, а *piano* – інертним. Штрихи слугують створенню колористичного ефекту, а не драматичного. Темброві відтінки слід шукати в кожному акорді та динамічному переході. Об'ємний, багатий звук формується не силою, а обдуманим співіснуванням фактурних шарів. Ні в якому разі не слід механізувати пульсацію, тільки якщо це не передбачено програмою твору. Ритмічна гнучкість є обов'язковою умовою виконання у французькому стилі. Йому притаманне витончене дихання

фрази з легкими відставаннями чи, навпаки, антиципуваннями. Варто пам'ятати, що у всьому має бути міра, яка є однією з головних чеснот французької культури. В процесі ансамблевої взаємодії на перший план висувається інтонаційне узгодження, в якому основою є рівноправний діалог (полілог) інструментів, а не пріоритет однієї партії над іншими.

Спільною рисою всіх проаналізованих ансамблів є манера гри, в якій ніби ведеться розмова людей із витонченим смаком, які із гумором і високим інтелектуалізмом виражають свої думки та з повагою відносяться один до одного. Усі ансамблі демонструють особливу увагу до звукового балансу й легкості текстури. Жоден голос не «тисне» на інший, при цьому кожен зберігає індивідуальність у рамках колективного звучання. Музиканти шукають кольорові відтінки у кожному акорді, фразі, навіть у паузах, створюючи враження художньої живописності. Динаміка використовується не для драматичного ефекту, а як засіб створення тонких відтінків і психологічної напруги. Навіть у кульмінаціях зберігається міра. Усі музиканти демонструють вишукане володіння штриховими засобами. Також спільною рисою є те, що всі без виключення інтерпретації позбавлені надмірної емоційної експресії. Музиканти виявляють глибину не через афект, а через точність і делікатність художнього жесту. В усіх колективах виконавська модель ґрунтується на принципі рівноправності, де відсутня сувора ієрархія (*Liberté, Égalité, Fraternité*). Кожен ансамбль не просто виконує музику, а втілює в своїх інтерпретаціях французький смак, поєднуючи традицію й індивідуальне бачення без втрати стилістичної чистоти.

Висновки. Французький національний стиль – поняття багатогранне, системне, що увібрало у собі різнополюсні характеристики. З одного боку, французьку ментальність визначають такі якості, як елегантність, витонченість з нотами аристократизму, шик та витонченість, з іншого – стриманість, шляхетність, чарівність простоти та консерватизм форми. Розглянувши культурну сферу життя французького народу (одяг, інтер'єр, гастрономія, парфумерія), виявлено її загальні ментальні ознаки. Перерахуємо ключові атрибуції французького національного менталітету,

властиві однаково всім аспектам повсякденного і культурного життя:

- *Індивідуальність і елегантність* – це основа французької ментальності, помітна і в моді, і в дизайні, і в гастрономії, і в мистецтві.

- *Стриманість, простота та увага до деталей* – вкрай властиві французькому смаку риси, особливо в інтер'єрі та кулінарії, що розкриває концепцію мінімалізму зі змістом.

- *Комбінаторність* – французи майстерно поєднують класичне й новаторське, пафосне і повсякденне, дешеве і дороге.

- *Гедонізм* – вміння не просто «отримувати задоволення», а й культура насолоджуватись життям (*l'art de vivre*).

- *Іронія* – французька культура сповнена тонкого гумору, інтелектуальної іронії, яка присутня і в моді, і в кіно, і в повсякденному спілкуванні.

- *Раціональність та чітка логіка* – частина класичної французької філософської традиції, яка пронизує й культурну сферу.

- *Штучна природність* – у французькому стилі природність часто є ретельно продуманою, тобто штучно створеною, але так, щоби все виглядало невимушено.

На перший погляд, ці якості можуть здатися надто узагальненими. Тим не менш, при зверненні до інших національних стилів у музичному контексті виявляється неможливим поєднання саме цих ознак. Таким чином, загальні риси ментальності французів, як однієї з провідних європейських націй, яскраво проявляються в композиторській творчості та мають характерне віддзеркалення у виконавській практиці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гідель А. Коко Шанель (пер. Ольга Колесникова). Фабула Прінт, 2018. 320 с.
2. Гнатів Т. Ф. Музична культура Франції рубежу XIX–XX століть. Навчальний посібник для музичних вузів. Київ, Музична Україна, 1993. 262 с.
3. Жаркова В. Прогулянки в музичному світі Моріса Равеля (в пошуках сенсу послання Майстра): монографія. Київ, 2009. 527 с.
4. Харнонкурт Н. Музика як мова звуків. Науково-популярне видання (пер. Г.Курков). Суми, Собор, 2002. 184 с.

5. D'Auria, M. (2020). *The Shaping of French National Identity*. Cambridge University Press. 487 p.
6. Design Intérieur Français : Inspirations, Idées et Conseils pour Ajouter le Style Français à Votre Maison (2024). URL: https://www.aihouse.com/global/news/Design-Int%C3%A9rieur-Fran%C3%A7ais--Inspirations,-Id%C3%A9es-et-Conseils-pour-Ajouter-le-Style-Fran%C3%A7ais-%C3%A0-Votre-Maison-32?srltid=AfmBOorMLaFX-SpH_Wkx9MHHfCbQ3bDQK8PuRtElq2nkaom9f5HFySZs8
7. Durand, J. (1927). *Lettres de Claude Debussy A Son Editeur*. A. Durand et Fils, Paris. 202 p.
8. Ellis, K. (2008). *Interpreting the Musical Past: Early Music in Nineteenth-Century France*. Oxford University Press; 1st edition. 320 p.
9. Gordon, D. C. (1978). *The French Language and National Identity (1930-1975)*. Mouton. 225 p.
10. Kelly, B. L. (2008). *French Music, Culture, and National Identity, 1870-1939*. Boydell & Brewer. 285 p.
11. McCarrey, S., Wright, L. A. (2016). *Perspectives on the Performance of French Piano Music*. Routledge. 234 p.
12. Medicis, C. F. de (2004). *Nationalism and Early Music at the French Fin de Siecle: Three Case Studies, Nineteenth-Century Music Review* 1 (2). P. 43–66.
13. Poulain, J.-P. (2021). What is gastronomy for the French? An empirical study on the representation and eating model in contemporary France. *International Journal of Gastronomy and Food Science*. Volume 25, <https://doi.org/10.1016/j.ijgfs.2021.100377>
14. Reynaud, F. (2025). 5 règles mode que les françaises chic suivent toutes. URL: <https://www.stylight.fr/Magazine/Fashion/5-Regles-Mode-Que-Les-Francaises-Chic-Suivent-Toutes/>
15. Shibani, N. (2008). *Contrasting Debussy and Ravel: A Stylistic Analysis of Selected Piano Works and Ondine*, A Thesis Doctor of Musical Arts. Rice University. Houston, Texas. 142 p.
16. Zharkova, V. (2021). "Music by Claude Debussy and Maurice Ravel: a Modern View of the Problem of Style Identification". *Scientific herald of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine* (130). P. 24–51. Doi: 10.31318/2522-4190/2021/130/231181.

REFERENCES

1. Hidel, A. (2018). *Koko Chanel*. (per. Olha Kolesnykova) [Coco Chanel]. Fabula Print. 320 p. [in Ukrainian].
2. Hnativ, T. F. (1993). *Muzychna kultura Frantsii rubezhu XIX–XX stolit. Navchalnyi posibnyk dlia muzychnykh vuziv*. [Musical culture of France at the turn of the 19th and 20th centuries. A textbook for music universities]. Kyiv, Muzychna Ukraina. 262 p. [in Ukrainian].
3. Zharkova, V. (2009). *Prohulianky v muzychnomu sviti Morisa Ravelia (v poshukakh sensu poslannia Maistra): monohrafiia* [Walks in the musical world of Maurice Ravel (in search of the meaning of the Master's message)]. Kyiv. 527 p.

4. Kharnonkurt, N. (2002). *Muzyka yak mova zvukiv*. Naukovo-populiarnie vydannia (per. H. Kurkov). [Music as the language of sounds]. Sumy, Sobor. 184 s. [in Ukrainian].
5. D'Auria, M. (2020). *The Shaping of French National Identity*. Cambridge University Press. 487 p. [in English].
6. Design Intérieur Français : Inspirations, Idées et Conseils pour Ajouter le Style Français à Votre Maison (2024). URL: https://www.aihouse.com/global/news/Design-Int%C3%A9rieur-Fran%C3%A7ais--Inspirations,-Id%C3%A9es-et-Conseils-pour-Ajouter-le-Style-Fran%C3%A7ais-%C3%A0-Votre-Maison-32?srltid=AfmBOorMLaFXSpH_Wkx9MH-HfCbQ3bDQK8PuRtEIq2nkaom9f5HFySZs8 [in French].
7. Durand, J. (1927). *Lettres de Claude Debussy* A Son Editeur. A. Durand et Fils, Paris. 202 p. [in French].
8. Ellis, K. (2008). *Interpreting the Musical Past: Early Music in Nineteenth-Century France*. Oxford University Press; 1st edition. 320 p. [in English].
9. Gordon, D. C. (1978). *The French Language and National Identity (1930–1975)*. Mouton. 225 p. [in English].
10. Kelly, B. L. (2008). *French Music, Culture, and National Identity, 1870–1939*. Boydell & Brewer. 285 p. [in English].
11. McCarrey, S., Wright, L. A. (2016). *Perspectives on the Performance of French Piano Music*. Routledge. 234 p. [in English].
12. Medicis, C. F. de (2004). *Nationalism and Early Music at the French Fin de Siecle: Three Case Studies, Nineteenth-Century Music Review* 1 (2). P. 43–66. [in English].
13. Poulain, J.-P. (2021). What is gastronomy for the French? An empirical study on the representation and eating model in contemporary France. *International Journal of Gastronomy and Food Science*. Volume 25, <https://doi.org/10.1016/j.ijgfs.2021.100377> [in English].
14. Reynaud, F. (2025). 5 règles mode que les françaises chic suivent toutes. URL: <https://www.stylight.fr/Magazine/Fashion/5-Regles-Mode-Que-Les-Francaises-Chic-Suivent-Toutes/> [in French].
15. Shibiani, N. (2008). *Contrasting Debussy and Ravel: A Stylistic Analysis of Selected Piano Works and Ondine*, A Thesis Doctor of Musical Arts. Rice University. Houston, Texas. 142 p. [in English].
16. Zharkova, V. (2021). “Music by Claude Debussy and Maurice Ravel: a Modern View of the Problem of Style Identification”. *Scientific herald of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine* (130). P. 24–51. Doi: 10.31318/2522-4190/2021/130/231181. [in English].